

Grundtvig er død

Amalie Hestbæk Jakobsen

Laura Ringo: *Grundtvig er død*. København, Gyldendal. 268 sider, 191 kr.

Laura Ringos roman *Grundtvig er død* (2021) er en af flere danske romaner udgivet inden for de seneste år, der kredser om højskolen som sted. De såkaldte højskoleromaner afspejler en fornyet interesse for højskolerne, som blandt andet i kraft af deres skrivelinjer i dag spiller en væsentlig rolle i det litterære felt. Men samtidens højskole har ændret sig markant i forhold til den højskole, som N.F.S. Grundtvig var med til at introducere i midten af 1800-tallet. *Grundtvig er død* viser, hvordan højskolerne i dag også fungerer som talentudviklende instanser, der tilbyder forberedende kurser til de prestigefyldte kreative uddannelser, såsom Forfatterskolen, Arkitektskolen og diverse kunstakademier, frem for blot at være alment dannende. Samtidig fortæller *Grundtvig er død* en historie om, hvor langt ud begær og magt kan drive de personer, der befolker højskolen.

En anden fremtrædende højskoleroman er Stine Pilgaard's bestseller *Meter i sekundet* (2020), der i 2021 vandt De Gyldne Laurbær og i skrivende stund er ved at blive filmatiseret. *Meter i sekundet* handler om en yngre kvinde, der flytter til Vestjylland, fordi hendes kæreste har fået job på en højskole i området. Således er den unavngivne hovedperson i *Meter i sekundet* ikke selv lærer på skolen, men betragter som påhæng til skolens skriveleærer højskolen udefra. I *Meter i sekundet* indgår der en række nyskrevne højskolesange, og det ender med at blive gennem disse, at hovedpersonen alligevel formår at engagere sig i højskolen. Den højskole, der bliver fremstillet i *Meter i sekundet*, er langt mindre præstationsorienteret end højskolen i *Grundtvig er død*. Den rummer i stedet en masse fællesang og en betoning af den menneskelige livsdannelse.

Grundtvig er død forløber over et halvt år specificeret til foråret 2019 på den fiktive Nyord Højskole placeret på den danske ø af samme navn. Romanens hovedperson Petra var elev på højskolen i 2009. Ti år efter er hun blevet forfatter og har fået en midlertidig ansættelse som lærer på skolens skrivelinje.

Grundtvig er død fremstår som en dramatisk og handlingstung roman med hverdagen på højskolen som ramme. En kort prolog indleder romanen og sætter scenen for højskolens verden med præcise og sigende beskrivelser af højskoleelevernes livsstil og adfærd. “De begynder at ryge, at drikke mere kaffe, de spiser for mange boller med hummus og tager på, de kører i genbrugsbutikken i Stege og køber tøj til alle de temafester, der bliver afholdt fredag efter fredag” (Ringo, 2021, *Grundtvig er død*, 7-8). Romanen låner i prologen fra krimigenrens plotstruktur ved at hentyde til, at nogen kommer til at dø i løbet af dens handling. Det viser sig i romanens slutning, efter en lang række intriger og forviklinger, at være den anti-grundtvigske højskoleforstander Frank. Der er tale om et selvmord, som Frank begår, dels i sorgmotiveret affekt over et kuldsejlet seksuelt forhold til Petra, og dels som en hævn over hende, fordi hun ikke ville have ham. Man kan pege på, at der ligger en vis ironi i, at det netop er den anti-grundtvigske forstander, der dør, når romanen hedder *Grundtvig er død*.

På samme tid som Petra bliver hendes skrivekollega Frej ansat i en ligeledes midlertidig kontrakt. I modsætning til Petra har Frej gået på Forfatterskolen, og han taler meget om de litterære priser, han har været nomineret til. Frej og Petra har i begyndelsen af semesteret svært ved at enes om, hvordan undervisningen på skriveinjen skal afvikles. Mens Frej har tårnhøje ambitioner på elevernes vegne, blandt andet at de alle sammen skal blive forfattere, ønsker Petra først og fremmest, at eleverne skal have en god tid på højskolen og have det sjovt med at skrive. I løbet af romanen udvikler Petra og Frejs relation sig til et stærkt venskab, der ender med at være en af Petras eneste uproblematisk relationer på højskolen.

Efter blot at have været ansat på højskolen i få uger indleder Petra en seksuel, og skal det vise sig, dybt problematisk relation til forstanderen Frank. Ud over at være forstander på højskolen er Frank anerkendt forfatter og underviser, inden han blev forstander, Petra i at skrive, dengang hun gik på højskolen. Her var han særdeles kritisk over for hendes tekster. Både som hendes lærer og chef er Frank en magtfigur for Petra. Det at have sex med Frank og sidenhen afvise ham bliver for Petra en måde, hvorpå hun kan få vendt magtforholdet mellem dem om. Idet Petra er skuffet over det første seksuelle møde med Frank, vælger hun at skrive et såkaldt “sexmanifest” med drejebøger over seksuelle fantasier, hun ønsker at udleve med ham, som først og fremmest indeholder forskellige lege. En af de mere provokerende og grænsesøgende lege indebærer, at Petra er en

lille pige, der skal have læst godnathistorie, mens Frank skal forestille at være hendes far. I det hele taget fylder sex meget i romanen, som indeholder mange lange og eksplicitte sexscener med passager som "Han fik en klat sort sammenklistret blod på næsen, da han slikkede mig. Det blev for meget, da jeg fik øje på det. Jeg kom, før det stod i manuskriptet" (101).

Parallelt med Petra og Franks forhold begynder også skriveeleven Anker at vise interesse for Petra. Han skriver tekster, der indeholder kryptiske kærlighedserklæringer til en 30-årig kvinde, og begynder at opsøge Petra med komplimenter. På Ankers initiativ har de sex efter en *tour de chambre*-fest. Da Petra herefter stopper med at tale til Anker, vælger han som en slags hævn at læse en tekst op, der afslører samlejet over for hele højskolen. Dette får en jaloux Frank til at indføre et forbud mod seksuelle relationer mellem lærere og elever på højskolen under det påskud, at skolens bestyrelse skulle have lagt pres på ham. Petra og Anker trodses efterfølgende Franks forbud ved at indlede et hemmeligt seksuelt forhold. Forbuddet sætter gang i en større debat i højskolens lærergruppe om, hvordan seksuelle og romantiske relationer mellem lærere og elever bør håndteres:

... alle var enige om, at vi ikke skulle indføre den slags regler. For eleverne er voksne mennesker, og når højskolebevægelsen praler af, at lærere og elever er i øjenhøjde, kan man ikke også sige, at de ikke må gå i seng sammen, for det er sådan noget, man gør, når man er i øjenhøjde. (158)

I det hele taget er lærer-elev-forhold et gennemgående tema i *Grundtvig er død*. Det viser sig, at de fleste lærere på Nyord Højskole på et tidspunkt har været sammen med en elev. Særligt Frank har ifølge højskolelæreren Nina gennem tiden brugt eleverne som "sit personlige harem". Flere af højskolelærerne peger dog på det skæve magtforhold i relationerne mellem lærer og elev som problematisk. I romanen opstår der bestandigt nye, komplekse problemer relateret til lærer-elev-forhold. Frej begynder at gøre tilnærmelser til den 27-årig højskoleelev Freja, som finder de, ifølge Petra, uskyldige tilnærmelser grænseoverskridende og svære at afvise. Derfor ender hun og flere andre elever med at klage over ham. Navnene Frej og Freja er bemærkelsesværdige, både fordi de er næsten ens, og fordi Frej og Freja i nordisk mytologi er søskende. Hermed markeres det i navnene, at et kærlighedsforhold mellem de to synes umuligt. Frej ender på grund af sagen med Freja

med ikke at få forlænget sin kontrakt, mens Petra, der haft regelmæssig sex med Anker og et forhold til forstanderen, får lov til at fortsætte som lærer.

Konsekvenserne af lærer-elev-forhold mærker især den dygtige og sårbare skriveelev Mia, som Anker begynder at date, efter Petra har afvist ham. Mia er i romanens begyndelse meget tæt på at stoppe på højskolen, fordi hun har svært ved at finde sig til rette socialt. Hun falder dog efterhånden til på skolen og kommer i slutningen af højskoleopholdet sågar ind på Forfatterskolen. Både Mias forhold til Anker og hendes indkaldelse til optagelsessamtale på Forfatterskolen gør Petra særdeles jaloux. Derfor vælger hun at sabotere Mia og Ankers relation ved at ønske Mia tillykke med at være blevet kaldt til samtale foran en intetanende Anker, som herefter dropper forholdet til Mia til fordel for Petra. Mia opdager i romanens slutning Petra og Ankers forhold, og hun kaster sig i sorg og chok ud fra et vindue og kommer slemt til skade. Mias forløb repræsenterer, hvordan en vis gru og uhygge præger *Grundtvig er død*. Titlen er på bogens orange forside skrevet med bloddrøppende lilla bogstaver, og romanen rummer flere gotiske aspekter. Højskolen har til huse i en gammel herregård, og både døden og forførelsen er gennemgående temaer.

Romanens hovedperson Petra er en kontroversiel karakter. Hun er beregnende ud til fingerspidserne. Da hun bliver træt af Frank, som er blevet forelsket i hende, forsøger hun at overtale ham til at stoppe som forstander – angiveligt så de kan blive kærestes, men i virkeligheden så hun kan slippe for ham. Petra har de øvrige karakterer i sin hule hånd, hun handler på sine egne behov og er især drevet af sex. Hun fremstår som en antihelt, på den ene side en stærk kvindelig karakter, der tør tage kampen op med magtsyge og selvgode mænd, som hun, ud over Frank og til dels Frej, møder i højskolens bestyrelse. På den anden side går hun for vidt i sin dybt strategiske planlægning af både sexliv og relationer. Dog går flere af romanens andre karakterers adfærd også over grænsen for god og anstændig opførsel, hvorfor grænseoverskridelsen må betragtes som en præmis for romanen. For eksempel forsøger Frank at vinde Petra tilbage gennem en løgn om, at han skulle være dødeligt syg af lungekræft, ligesom selvmord må betragtes som en noget drastisk hævn over Petra.

Ringo skriver fængende, i et lettilgængeligt hverdagsprog. Men det gør ikke *Grundtvig er død* til nogen simpel roman. Den har tværtimod mange lag, særligt på handlings- og karakterplan, som viser sig fra nye sider ved flere gennemlæsninger. Herudover er romanen gennemgående præget af

humor og rummer mange komiske situationer og kække replikker, såsom: “Jeg tændte for en gryde, men jeg havde heller ikke olie, så den aften fik jeg en mærkelig kartoffelmos til aftensmad lavet af frysepomfritter, der var kolde nogle steder og brændte andre steder” (28). Foruden skrivelinjens studietur til Paris og en solorejse, Petra er på, til Nice foregår hele romanen på højskolen, hvilket understreger højskolens karakter af boble. Samtidig med at den skildrer til tider ekstreme og voldsomme hændelser, er romanen realistisk i sin skildring af højskolekulturen. Den appellerer til genkendelighed hos læseren, som måske selv har gået på højskole, gennem detaljerede beskrivelser af hverdagen på Nyord Højskole, tag bare morgenmaden i weekenden:

Hummus. Brie. Hjemmebagte boller. Æblemost. Appelsinjuice. Rugbrød. Hytteost med purløg. Kolde, overstegete røræg. Smør. Hindbær-, jordbær- og appelsinmarmelade. Bitter kaffe og te fra industridunkene. Det var den faste menu for brunch lørdag og søndag mellem 10 og 12 på Nyord Højskole. (63)

Grundtvig er død skriver sig ind i en ny genre inden for dansk litteratur, som man kunne kalde højskoleromanen. Højskoleromanen er opstået i forlængelse af højskolernes genrejsning de sidste 15 år, og i forlængelse heraf deres genvundne centrale placering i den litterære institution. Mange højskoler tilbyder i dag forberedende kurser for de kreative skoler, hvor eleverne ifølge Nyord Højskoles arkitekturlærer Bjarne “regner med, at vi kan gøre dem til store stjerner indenfor arkitektur, litteratur og design. At vi kender en masse hemmeligheder, som de har betalt for at få at vide” (s. 41). Fremkomsten af højskoleromaner hænger sammen med, at mange forfattere i dag har gået på en af højskolernes skrivelinjer og ofte senere er vendt tilbage til højskolen for at undervise. Derigennem har de haft en naturlig inspirationskilde og lejlighed til at inddrage højskolen i deres værker. Det gælder også for Laura Ringø, der var elev på Testrup Højskole og sidenhen har undervist på både Testrup og Krabbesholm. Også Stine Pilgaard har oplevet højskolen på tæt hold, idet hendes kæreste har undervist på Vestjyllands Højskole.

I *Grundtvig er død* fungerer Grundtvig som symbol på den grundtvigianske ideologi, som i mange år har præget højskolerne, men i romanen synes truet af præstationspres og konkurrencestatsideologi. Således

er titlen *Grundtvig er død*, der trækker på Friedrich Nietzsches berømte sætning "Gud er død", en reference til den udvikling, der er sket på visse højskoler, hvor talentudvikling og forretningshensyn er begyndt at blive betragtet som vigtigere end almen dannelse. Frank er blevet kendt for at sige "Grundtvig er død", når han holder foredrag, og han har gjort sig til en berygtet skikkelse i højskolemiljøet i kraft af sin særlige højskoleideologi og kritik af højskoletraditionen. Han har således afskaffet unyttige aktiviteter som sang fra højskolesangbogen og indført alkoholforbud i hverdagene på Nyord Højskole, ligesom han kalder Nyord for en decideret "forskole". I modsætning til Frank har Petra et klassisk grundtvigsk højskolesyn, hvor hun til sin ansættelsessamtale betoner, at hun betragter højskolen som det bedste læringsrum, fordi man er der frivilligt uden noget nyttigt formål. Hun tror på, at eleverne tager på højskole "for at prøve det med at skrive af. Og blive opmuntret. Gå til fest. Få kærester, venner. Have det fedt. Syng fællessang. Lave keramik. Alt det der" (90). *Grundtvig er død* peger på, hvordan visse højskoler, og måske endda samfundet som helhed, er ved at afvikle centrale grundtvigianske idéer som livsoplysning og dannelse uden specifik nytte.

Grundtvig er død er en spændende og medrivende fortælling om de dramaer, der kan opstå i højskolens tætte og intense samvær. Den afspejler den fornyede interesse for højskolerne og giver et indblik i højskolen for de uindviede og vækker genkendelse hos "højskolefolket". Men romanen indeholder ikke blot et dramatisk plot, den stiller også interessante spørgsmål til emner som højskolernes gråzonerelationer mellem lærere og elever og den voksende konkurrencestatsmentalitet.
